

Considerații

pe marginea Raportului întocmit în urma vizitei în România a Raportorului Special al Consiliului ONU pentru Drepturile Omului pe probleme de sărăcie extremă și drepturile omului, vizită efectuată în perioada 2-11 noiembrie 2015

Misiunea Raportorului Special al Consiliului ONU pentru Drepturile Omului pe probleme de sărăcie extremă și drepturile omului a urmărit din start un spectru mai larg de probleme, toate însă prezentând conexiuni și implicații dincolo de obiectul explicit al acesteia. Instituțiile vizate în măsură să furnizeze informații pertinente și edificatoare asupra stării de fapt din România în ceea ce privește chestiunea sărăciei extreme și reversul acesteia în raport cu problematica drepturilor omului, contactele realizate la nivel local cu reprezentanți ai autorităților și reprezentanți ai comunităților, mai cu seamă din localități unde au fost semnalate situații preocupante, au evidențiat totodată interesul și disponibilitatea părții române de a asigura succesul respectivei misiuni.

Datele prezentate în Raportul întocmit de către prof. Philip Alston, pe care ați avut amabilitatea să ni-l puneți la dispoziție, sunt relevante și corespund realităților cercetate. Ele reflectă, din păcate, stadiul actual al societății românești care se confruntă cu probleme grave și aparent insurmontabile pe termen scurt și mediu. Gradul ridicat de sărăcie la nivelul unor categorii masive de populație, manifestările discriminatorii în plan social care vizează în special segmente de populație afectate de sărăcie, carențele politicilor sociale guvernamentale, incoerențele acestora resursele bugetare insuficiente alocate unor domenii (precum învățământul sau sănătatea), disproporțiile între diferite regiuni sau zone ale țării pun în lumină un tablou mai curând sumbru decât dătător de speranță, într-o perioadă în care provocările de ordin economic, financiar, social în ultimă instanță, nu conțin să se acumuleze și să se acutizeze.

În Raport sunt formulate constatări judicioase ce nu pot fi nici trecute cu vederea și nici minimalizate din dorința unor factori de decizie interni de a atașa României o imagine convenabilă, pentru uzul străinătății și al organismelor internaționale.

Se cuvine totuși să facem o precizare de principiu. Situația în care se află România în prezent este, fără îndoială, una încărcată de dramatism, marcată de decalaje în raport cu alte state, mai dezvoltate din punct de vedere economic și social, în pofida unor pași pozitivi făcuți în vederea diminuării acestor decalaje și a unor politici sociale adoptate de guvernanți. Desigur, sărăcia generalizată sau polarizarea bogăției și a sărăciei în societatea românească, reprezintă o realitate obiectivă, incontestabilă. Sărăcia generează tensiuni sociale crescânde și se însoțește cu practici discriminatorii stimulate de precaritatea resurselor, de distribuția neechilibrată a fondurilor, la nivel central și local. De aceea, anumite aspecte ale relației dintre fenomenele de sărăcie extremă și cele de discriminare socială, cu multiplele lor fațete, trebuie disociate cu atenție, întrucât privațiunile materiale sunt cele care condiționează excluziunea socială și inegalitatea de șanse pe piața muncii. Este vorba mai puțin de un pattern cultural ce asigură combustia manifestărilor discriminatorii, cât mai ales de deficiențe instituționale și inconsecvență în aplicarea unor programe în domeniu. Un exemplu în acest sens poate fi furnizate de constatările și recomandările pe care le formulează Raportorul ONU, prof. Alston, în privința minorității rome din România. Datele statistice privitoare la gradul de sărăcie mai accentuat al populației de etnie

romă, comparativ cu situația categoriilor de populație afectate de sărăcie la nivelul țării înregistrează valori net ridicate. Dar generalizările pripite pot induce în eroare. Și la nivelul populației de etnie romă există clivaje sociale și polarizări extreme ale sărăciei și opulenței, existând forme nedecarate și neînregistrate de discriminare intracomunitară. De altfel, însuși autorul Raportului constată în final că există prea multe organisme responsabile de implementarea strategiei de incluziune a romilor: Punctul Național de Contact pentru Strategia națională de integrare a romilor, Secretariatul de State al Ministerului Fondurilor Europene, Agenția Națională pentru Romi, Comisia Interministerială și Secretariatul Tehnic pentru coordonarea ministerelor de linie relevante pentru Strategia pentru romi, consilierul pe problemele romilor din aparatul de lucru al primului ministru. Rolurile și responsabilitățile acestora sunt neclare și suprapuse, iar coordonarea unitară și funcțională lipsește. Deci, obstacolele care apar în această sferă de activitate sunt de natură birocratică, pe lângă multele disfuncționalități în accesarea și gestionarea corespunzătoare a fondurilor europene destinate rezolvării problemei incluziunii sociale a romilor.

Un alt exemplu: discrepanța care apare între imaginea României ca stat membru al UE, care a ratificat Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CDPD), care face eforturi de a implementa Strategia UE pentru Dizabilități pe perioada 2010-2020, și dificultățile reale cu care se confruntă persoanele cu dizabilități în societatea românească. Nu există o înțelegere adecvată și uniformă a conceptului de „dizabilitate”, lipsesc de asemenea date statistice certe privind volumul și caracteristicile populației cuprinzând persoanele cu dizabilități. Există încă un număr important de persoane cu dizabilități instituționalizate, manifestându-se rezistență față de dezinstituționalizarea acestora în vederea recuperării și reabilitării lor, concomitent cu realizarea unei infrastructuri adecvate și furnizarea serviciilor necesare care să permită persoanelor cu dizabilități să trăiască în mod autonom în comunitate. Se impune deci o mai atentă monitorizare a acestor aspecte, acțiune în care și Institutul Român pentru Drepturile Omului este constant și responsabil implicat, fiind mecanismul independent de monitorizare potrivit art. 33.2 din CDPD.

În finalul Raportului la care ne referim, Raportorul Special al Consiliului ONU pentru Drepturile Omului pe probleme de sărăcie extremă și drepturile omului face referire la necesitatea unor reforme care să permită buna funcționare a instituțiilor din domeniul drepturilor omului. În Raport se afirmă textual: „Existența panopliei actuale de instituții din domeniul drepturilor omului este problematică. Niciuna dintre ele nu este suficient de eficientă, responsabilitățile lor se suprapun și sunt subfinanțate.

Avocatul Poporului a fost acuzat bună dreptate că nu a reușit să-și îndeplinească responsabilitățile, iar Institutul Național pentru Drepturile Omului nu are nici nivelul de independență necesar și nici capacitatea de a executa toate funcțiile pe care le presupune un astfel de organism”.

Guvernul României este îndemnat prin urmare să întreprindă reforme la nivelul arhitecturii instituționale astfel încât să fie asigurate independența, fonduri necesare și resurse umane calificate pentru funcționarea acestor instituții.

Dorim să facem, legat de aceste afirmații, câteva precizări lămuritoare:

- Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO) este un organism independent, cu personalitate juridică, înființat prin Legea nr. 9/1991, având aproape 25 de ani de activitate neîntreruptă în domeniu;
- IRDO este prima instituția națională pentru drepturile omului creată în România după 1989 și singura instituția națională din țara noastră care

a fost recunoscută ca având această calitate de către Comitetul de Coordonare a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului din sistemul ONU; IRDO este de asemenea membru al Rețelei Europene a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului, al Asociației Comisiilor Francofone de Drepturile Omului, al Institutului de Drept European de la Viena, alături de Înalta Curte de Casație și Justiție, al Institutului Internațional de Drept de Expresie și Inspirație Franceze;

- IRDO corespunde Principiilor de la Paris formulate în 1991 la Conferința consacrată instituțiilor naționale de drepturile omului, principii devenite document oficial al Adunării Generale ONU în 1993 și care au în vedere: „un mandat cât mai larg posibil”, care să aibă la bază standardele universale ale drepturilor omului și care să includă dubla responsabilitate de a promova și de a proteja drepturile omului, acoperind toate drepturile; independență față de guvern; independență garantată prin Constituție sau prin lege; putere adecvată de investigare; pluralism, inclusiv prin structura personalului și/sau cooperare efectivă și resurse umane și financiare adecvate;
- Activitatea IRDO este condusă în mod curent de un comitet director și este coordonată de un consiliu general, cu largă reprezentare, cuprinzând personalități publice, parlamentari din toate grupurile parlamentare, reprezentanți ai mediului academic, reprezentanți ai unor organizații neguvernamentale, expresie a unui real pluralism și a unei independențe asumate;
- La începutul anului 2016, Institutul a beneficiat de un buget adecvat care să-i garanteze independența funcțională și care i-a permis să efectueze angajări de personal, potrivit cerințelor formulate și de Consiliul Europei prin Recomandările R (79) 16 și (97) 14 ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, ceea ce a asigurat reacoperirea parțială cu personal de specialitate a organigramei prevăzute în Anexa la Legea nr. 9/1991 privind înființarea și funcționarea Institutului Român pentru Drepturile Omului.

Considerăm că în forma sa actuală, cu completările și observațiile pe care partea română le va transmite Raportului Special al Consiliului ONU pentru Drepturile Omului pe probleme de sărăcie extremă și drepturile omului, Raportul la care ne referim va constitui un document important, odată ce va fi prezentat în cadrul celei de a 32-a Sesiuni a Consiliului Drepturilor Omului la Geneva (13 iunie – 1 iulie 2016), constituind obiect de dezbatere și dialog de idei.